

Д. Л. Шофолов, Н. М. Рідей, А. В. Сицька, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СФЕРИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Шофолов Д. Л., Рідей Н. М., Сицька А. В.

Особливості експертної сфери працевлаштування майбутніх екологів

Визначено основні особливості експертної сфери працевлаштування майбутніх екологів; встановлено світові організації із забезпечення якості у сфері вищої освіти; здійснено системно-організаційний та структурно-функціональний аналіз управлінських інституцій систем освіти; діагностовано інформаційне забезпечення органів транскордонної інтеграції у досягненні якості освіти.

Ключові слова: майбутні екологи, експертна сфера працевлаштування.

Шофолов Д. Л., Ридей Н. М., Сицкая А. В.

Особенности экспертной сферы трудоустройства будущих экологов

Определены основные особенности экспертной сферы трудоустройства будущих экологов; установлены мировые организации по обеспечению качества высшего образования; осуществлен системно-организационный и структурно-функциональный анализ управленческих институтов систем образования; диагностировано информационное обеспечение органов трансграничной интеграции в достижении качества образования.

Ключевые слова: будущие экологи, экспертная сфера трудоустройства.

Екологічна криза змусила визнати нову парадигму – екологічну і водночас культурну систему цінностей, понять і сприймань, що формують нове бачення реальності, засноване на гармонізації взаємин людини, Суспільства й Природи. Для України, яка, власне, вже опинилася на межі виснаження природного потенціалу, сталий розвиток доцільно розглядати як такий, де Природа виступає домінантою життя, а не ресурсом економічного зростання. Саме тому багатofакторний процес управління екологічною діяльністю відповідно до природних законів життєдіяльності суспільства має сприйматися

як єдиний надійний засіб досягнення сталості його розвитку з пріоритетами збалансованого застосування технологічних і біотичних механізмів регулювання процесу гармонізації життя, регіональним моделюванням шляхів і способів практичного досягнення гармонії та переходу до екологічно збалансованого розвитку [1].

Більшість питань, які виникають у процесі управління станом навколишнього природного середовища, пов'язані з реалізацією еколого-експертної діяльності щодо оцінки різноманітних об'єктів. До таких об'єктів належать діючі господарські об'єкти та екологічні ситуації, проектні та передпроектні матеріали, документація по впровадженню нової техніки, технологій та багато іншого [2].

Питання екологічної освіти та тенденції її розвитку в системі вищої професійної освіти висвітлюються у працях Г. Білявського, В. Боголюбова М. Дробнохода, Ю. Злобіна, М. Кисельов, Л. Лук'янової, Н. Рідей, С. Рудишина та ін.; проблеми неперервної професійної освіти висвітлюються у працях В. Андрущенко, В. Арнаутова, Л. Ємчик, І. Зязюна, Н. Ничкало, Л. Сігаєвої, Е. Скибицького, І. Соколової, А. Стеганцева, Т. Фінікова та ін.; методологічні та дидактико-методичні засади екологічної освіти проаналізовано у роботах В. Андрущенко, В. Добровольський, С. Заскалета, В. Некос, О. Пометун, Ю. Скиба та ін.; питання професійної підготовки фахівців розкрито в працях А. Кудін, В. Кременя, В. Сидоренка, С. Сисоєвої та ін.

Проте, незважаючи на наявність різнопланових і досить масштабних досліджень, питання визначення особливостей експертної сфери працевлаштування майбутніх екологів залишається недослідженою.

Відповідно до статей 33, 37 Закону України „Про екологічну експертизу”, екологи як фахівці-експерти, здійснюють еколого-експертну оцінку аналітичного опрацювання матеріалів об'єкта екологічної експертизи, яка в подальшому враховується при підготовці висновку державної екологічної експертизи.

Здійснення державної екологічної експертизи є обов'язковим для видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, перелік яких затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 №554 „Про перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку”. Перелік документації, яка подається на державну екологічну експертизу, встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 31.10.1995 № 870 „Про Порядок передачі документації на державну екологічну експертизу”. Основним документом, на підставі якого приймається рішення щодо допустимості реалізації об'єкту екологічної експертизи, є матеріали оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС).

Еколого-експертна діяльність – вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки [3].

В процесі еколого-експертної діяльності проводиться перевірка відповідності проектних рішень правовим розпорядженням екологічного характеру та оцінка якості проектів з точки зору екологічних можливостей природних систем, а також відповідності потребам та інтересам суспільства щодо сприятливого навколишнього середовища.

За загальним правилом, встановленим ст. 27 ЗУ „Про екологічну експертизу”, експертом екологічної експертизи може бути фахівець, який має вищу освіту, відповідну спеціальність, кваліфікацію і професійні знання, володіє навичками аналізу експертної інформації і методикою еколого-

експертної оцінки, а також практичний досвід у відповідній галузі не менше 3 років.

Теоретичну основу еколого-експертного аналізу екологічної частини проектів складають міждисциплінарні екологічні знання природничих і суспільних наук та екологічна експертологія, тобто наукова дисципліна про екологічну експертизу. Стратегія, механізми, алгоритми здійснення еколого-експертної діяльності майбутніми екологами опановуються студентами при вивченні спеціальних навчальних дисциплін, при формуванні яких важлива роль приділена питанням поєднання галузевого та територіального (екосистемного) принципів у екологічній діяльності [4].

Змістом екологічної експертизи є така специфічна експертна діяльність, яка включає в себе тісно взаємопов'язані елементи еколого-експертного пізнання – перевірку і оцінку екологічного змісту проектів. Еколого-експертна діяльність щодо перевірки проектів спрямована на встановлення екологічної обґрунтованості проектних пророблень з позиції екологічних вимог, включаючи правила нормативно-правового характеру.

Об'єм і характер еколого-експертної перевірки значною мірою визначаються особливостями проектних матеріалів, представлених на експертизу, стадій їх розробки, цільовим призначенням та завданнями, видом проектів з урахуванням специфіки реалізації в конкретному регіоні. Проте можна виділити в інтересах практики деякі загальні напрями еколого-експертної перевірки.

Алгоритм реалізації екологічної експертизи – визначений порядок дій, об'єднаних у систему еколого-експертної діяльності, виконання яких у кінцевому підсумку веде до досягнення мети, у т. ч. до підготовки обґрунтованого та об'єктивного еколого-експертного висновку.

Основними завданнями, які повинні вирішувати екологи-експерти є: розробка передпроектної, проектної, обґрунтовуючої документації, науково-дослідних матеріалів, експертних оцінок; підготовка пропозицій, що сприятимуть раціональному використанню, відтворенню і охороні природних

ресурсів, використанню територій та об'єктів природно-заповідного фонду, їх збереженню; розробка обґрунтовуючої документації для проведення експертизи з питань поводження з відходами, небезпечними хімічними речовинами, пестицидами й агрохімікатами, щодо дотримання вимог біо- і генетичної безпеки при створенні, дослідженні та практичному використанні генетично модифікованих організмів (ГМО) у відкритій системі; розробка методик, технологій та проведення природоохоронних заходів; розробка механізмів та впровадженні ефективних систем з екологічної експертизи, аудиту, менеджменту; створення інформаційно-аналітичних систем їх впровадження, формування відповідних баз даних; проведення наукової, виробничо-господарської та іншої діяльності згідно з законодавством України, європейськими та міжнародними стандартами і вимогами [5].

Предметом діяльності екологів-експертів у даному випадку є проведення радіаційного обстеження та визначення радіаційного стану об'єктів, транспортних засобів, вантажів; еколого-економічне обґрунтування та оцінка розвитку комплексів і об'єктів природно-заповідного фонду; вдосконалення та впровадження науково-обґрунтованих дистанційних методів збалансованого природокористування та моніторингу довкілля; екологічний інжиніринг; оцінювання ризику потенційного впливу ГМО на навколишнє природне середовище; розробка та розгляд обґрунтовуючих документів, технологічних нормативів (регламентів), стандартів тощо; надання консультаційної та інформаційної допомоги зацікавленим сторонам з питань охорони довкілля (екологічний консалтингових); впровадження систем управління навколишнього природного середовища у відповідності до вимог ДСТУ ISO 9000, ДСТУ ISO 14000 тощо; інформування громадськості з питань проведення екологічної експертизи, аудиту, паспортизації, акредитації, сертифікації, маркування в сфері охорони навколишнього природного середовища.

Встановлено, що особливості експертної сфери працевлаштування майбутніх екологів в сучасних умовах вимагають від вищої школи переорієнтацію на цільову підготовку фахівців-екологів до експертної

діяльності з набуттям ними знань, вмінь і навичок з інформаційно-аналітичної, наукової, організаційної, правової підтримки реалізації визначеної державної екологічної політики у сферах: охорони навколишнього природного середовища, поводження з відходами, пестицидами і агрохімікатами, охорони атмосферного повітря, лісів, тваринного і рослинного світу, природних ресурсів територіальних вод, сприяння збереженню і використанню екологічної мережі та природно-заповідного фонду, а також у сферах геологічного вивчення та раціонального використання надр, розвитку водного господарства і меліорації земель.

Література

1. **Рідей Н. М.** Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : моногр. / за ред. акад. Д. О. Мельничука. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Херсон : Олді-плюс, 2011. – 650 с.
2. **Україна.** Закони. Закон України № 45/95-ВР „Про екологічну експертизу” // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 8, ст. 54.
3. **Екологічна** енциклопедія: У 3 т. / редкол.: А. В. Толстоухов (голов. ред.) [та ін.] – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2007. – 432 с.
4. **Екологія** : підруч. / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, М. А. Хвесик [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 371 с.
5. **Рідей Н. М.** Підготовка магістрів експертно-контрольного спрямування в НУБіП України для державних органів управління еколого-збалансованим розвитком [Електронний ресурс] / Н. М. Рідей // Державне будівництво. – 2010. – №1. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.

Shofolov D. L., Ridey N. M., Syts'ka A. V.

Peculiarities of the Expert Employment Setting of the Prospective Ecologists

The peculiarities of the expert employment setting of the prospective ecologists are defined in this article. The world organizations for improvement of quality of higher education are covered. The system and organizational, structural and functional analyses of administrative institutes for quality of education are conducted.

The diagnosis of the information support for the bodies of trans-border integration to improve quality of education is given.

Key words: prospective ecologists, expert employment setting.

Відомості про авторів

Шофолов Денис Леонідович – асистент кафедри екології агросфери та екологічного контролю Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ).

Рідей Наталія Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, проректор з навчальної і культурно-виховної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ). Коло наукових інтересів: екологічна освіта і просвітництво, державне екологічне управління, агроекологічний моніторинг стану ґрунтового покриву агросфери.

Сицька Анна Валеріївна – асистент кафедри екології агросфери та екологічного контролю Національного університету біоресурсів і природокористування України (м. Київ).

Стаття надійшла до редакції 29.03.2013 р.
Прийнято до друку 26.04.2013 р.